

๑๑

ก า ร ฝึ ก ต น

บ น เ ลื น ท า ง อ ริ ยะ

บุคคลผู้ฝึกตนดีแล้ว ย่อมไปสู่ทิศ คือ พระนิพพาน
ที่ยังไม่เคยไปได้ ด้วยคนที่ฝึกดีแล้ว ทรمانดีแล้วเท่านั้น
ก็บุคคลพึงไปสู่ทิศคือพระนิพพานที่ยังไม่เคยไปได้ ด้วย
ยานพาหนะอันใดก็หาไม่ได้

การฝึกตนบนเส้นทางอริยะ

๓๕๐

โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ เป็นโลกแห่งการสั่งสมบุญบารมี เพื่อทำพระนิพพานให้แจ้ง แต่สิ่งหนึ่งที่เราจะต้องทำควบคู่กันไปกับการสร้างบารมี คือ การรักษาใจให้หยุดนิ่งอยู่ที่กลางกาย ส่วนร่างกายจะเคลื่อนไหว เพื่อทำกิจกรรมอะไรก็ตามไป แต่ใจต้องให้หยุดนิ่งอยู่ภายในตลอดเวลา เหมือนคลื่นที่เคลื่อนไหว บนผิวน้ำ แต่ภายใต้ท้องทะเลกลับสงบนิ่ง เราจึงควรทำทั้งสอง สิ่งนี้ควบคู่กันไป ถ้าทำได้เช่นนี้ บุญบารมีย่อมเกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งบุญหายาบ และบุญละเอียด เราจะเป็นยอดนักสร้างบารมี ตัวอย่างของโลก จะมีความสุขกายสุขใจ ทั้งวันทั้งคืน ทั้งหลับ ทั้งตื่น ทั้งนั่งนอนยืนเดิน เมื่อถึงคราวปฏิบัติธรรมเจริญสมาธิภาวนา ใจก็จะหยุดนิ่งได้ละเอียดยิ่งๆ ขึ้นไป ฉะนั้นการรักษาใจ ให้สะอาดบริสุทธิ์หยุดนิ่งให้ได้ตลอดเวลา จึงมีอานิสงส์ใหญ่ ทำให้เข้าถึงพระรัตนตรัยได้

พระลัมมालัมพุทเจ้าตรัสไว้ใน คาถาธรรมบท ว่า

“น ทิ เอเตหิ ยาเนหิ คจฺเจยฺย อคตํ ทิสํ
ยถาตุตฺตา สุตฺนฺเตน ทนฺโต ทนฺเตน คจฺจติ

บุคคลผู้ฝึกตนดีแล้ว ย่อมไปสู่ทิศ คือ พระนิพพาน ที่ยังไม่เคยไปได้ ด้วยตนที่ฝึกดีแล้ว ทรมานดีแล้วเท่านั้น ก็บุคคลพึงไปสู่ทิศคือพระนิพพานที่ยังไม่เคยไปได้ ด้วย

การฝึกตนบนเส้นทางอริยะ

๓๕๑

ยานพาหนะอันใดก็หาทำได้”

พระนิพพานนั้นอยู่ที่ตรงไหน พระบรมศาสดาตรัสไว้ว่า ไม่ใช่โลกนี้ ไม่ใช่โลกอื่น ไม่ใช่อยู่บนดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ หรือ ดวงดาว ไม่ใช่ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่เราเห็นกันด้วยตาเนื้อ แต่อายตนะนั้นมีอยู่ ไปไม่ถึงด้วยยวดยานพาหนะทั้งสิ้น จะไปด้วยรถ เรือ จรวด หรืออะไรก็แล้วแต่ ไปไม่ถึงทั้งนั้น ไม่มีการไป ไม่มีการมา ไม่มีการนอน มีแต่เข้านิโรธสมาบัติสงบนิ่ง อายตนะนิพพานนั้น อยู่ในกายยาววา หนาศืบ กว้างคอกของเรานี้เอง หนทางนั้น เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา เส้นทางสายกลาง อยู่กึ่งกลางกายของเรา ตรงนี้ คือ ทางไปสู่พระนิพพาน เป็นทางหลุดทางพ้นเข้าถึง สุขอันเป็นอมตะ เป็นเอกันตบรมสุข คือสุขล้วนๆ ไม่มีทุกข์เจือปน เมื่อไปถึงพระนิพพาน ความทุกข์จะมลายหายสูญ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่ฝึกตนมาดีแล้ว ต่างดำเนินไปตามเส้นทางสายนี้ เมื่อพระองค์เข้าถึงพระนิพพาน ทรงเกิดมหากรุณาธิคุณ ได้นำความรู้อันบริสุทธิ์นี้ มาสั่งสอนแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย ให้เข้าถึงพระนิพพานเช่นเดียวกับพระองค์ ดังนั้นพระพุทธองค์จึงได้ชื่อว่า เป็นยอดแห่งบรมครู เพราะทรงสอนสรรพสัตว์ทั้งหลาย ให้หลุดพ้นจากอาสวกิเลส และพุทธวิธีที่ทรงสั่งสอนนั้น ก็มีหลายวิธี ดังเช่น

การฝึกตนบนเส้นทางอริยะ

๓๕๒

*ในสมัยพุทธกาล พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสถามครูฝึกม้าชื่อ เกลี ที่ไปเข้าเฝ้าพระองค์ว่า “ดูก่อนเกลี ใครๆ ก็รู้ว่าท่านเป็นครูฝึกม้าฝีมือดีคนหนึ่ง ท่านฝึกม้าอย่างไรเล่า” นายเกลีกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ การฝึกม้าของข้าพระองค์มี ๓ วิธี คือ วิธีแรก ข้าพระองค์จะฝึกด้วยวิธีละม่อมค่อยเป็นค่อยไป วิธีที่สอง ฝึกด้วยวิธีรุนแรง และวิธีสุดท้าย ฝึกผสมกันทั้งสองวิธี”

พระพุทธองค์ตรัสถามต่อไปว่า “สมมติม้าที่นำมาฝึกนั้นอยู่นอกเหนือจากวิธีที่ท่านใช้ ท่านจะอย่างไร” นายเกลีกราบทูลว่า “ถ้าเป็นเช่นนั้น ข้าพระองค์ก็จำเป็นต้องฆ่าเสีย หากเก็บไว้ก็เสียชื่อครูผู้ฝึก” นายเกลีทูลย้อนถามพระบรมศาสดาว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระพุทธองค์ทรงเป็นสารathi ผู้ฝึกคนชั้นเยี่ยมพระองค์ทรงมีวิธีการฝึกคนที่ควรฝึกอย่างไรบ้างพระเจ้าข้า”

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า “ดูก่อนเกลี ตถาคตมีวิธีฝึกคน ๓ วิธีเช่นเดียวกัน คือฝึกด้วยวิธีละม่อมค่อยเป็นค่อยไปบ้าง ด้วยวิธีรุนแรงบ้าง และวิธีสุดท้ายฝึกผสมกันทั้งสองวิธี” จากนั้นพระพุทธองค์ทรงอธิบายให้นายเกลีได้เข้าใจต่อไปว่า วิธีละม่อม

การฝึกตนบนเส้นทางอริยะ

๓๕๓

คือ ทรงชี้แจงเรื่องความดีและผลของการทำความดี ให้ผู้ที่ควรฝึกได้รู้และปฏิบัติตาม ทรงเน้นการปฏิบัติชอบทางกาย ทางวาจา และทางใจ ผลที่ได้รับ คือ ความสุขในปัจจุบัน และได้ไปอุบัติในสุคติภพ คือ ได้เกิดเป็นมนุษย์ หรือเทวดาในปรโลก

วิธีรุนแรง คือ การชี้แจงเรื่องความชั่วและผลของการทำความชั่ว ถ้าใครประพฤติชั่วทางกาย ทางวาจา และทางใจ ย่อมประสบความเดือดร้อนในปัจจุบัน และได้ไปอุบัติในทุคติภูมิ คือนรก ภูมิของเปรต กำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน และภูมิของอสุรกายในปรโลก

วิธีสุดท้าย คือ วิธีผสม เป็นวิธีฝึกที่ชี้ให้คนที่ควรฝึก ได้รู้ถึงความดีและการกระทำความดีว่าจะได้รับผลดี ทั้งชี้ถึงความชั่วและการกระทำความชั่วว่า จะได้รับผลกระทบชั่วนั้นตอบสนองวิธีนี้เป็นวิธีที่ชี้ให้เห็นผลของการกระทำ ทั้งกรรมดีและกรรมชั่วว่า มีผลไม่เหมือนกัน

นายเกสียุลถามต่อไปอีกว่า “ถ้าคนที่พระองค์ทรงฝึกอยู่นอกเหนือจากวิธีฝึกทั้ง ๓ วิธี พระองค์จะทรงทำประการใดพระเจ้าข้า” เมื่อได้รับคำตอบที่ชวนฉงนว่า “เราก็กมาทิ้งเสีย” ครูฝึกม้าจึงทูลถามพระองค์ว่า “เมื่อพระองค์เป็นถึงพระพุทธเจ้า การข้ามมนุษย์จะเป็นการสมควรหรือ พระเจ้าข้า”

การฝึกตนบนเส้นทางอริยะ

๓๕๔

พระบรมศาสดาทรงอธิบายให้หายสงสัยว่า “การฆ่าทิ้ง คือ นิ่งเฉยเสีย ไม่ว่ากล่าวสั่งสอนตักเตือน และไม่ยอมรับว่าบุคคลนี้ คือสาวกของเราตถาคต เพราะถ้าเป็นสาวก หมายถึง ผู้ปฏิบัติตาม หากไม่ทำตามทีที่สั่งสอน ก็ไม่สมควรเรียกว่า เป็นสาวก การไม่กล่าวสอนบุคคลนั้นอีกต่อไป จึงถือเป็นการฆ่าอย่างดี ในวินัยของพระอริยเจ้า”

เมื่อเข้าใจแจ่มแจ้งแล้ว นายเกสิจึงทูลสรรเสริญว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย เปรียบเหมือน หางยของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือ ส่องประทีปในที่มืด ด้วยหวังว่า คนมีจักษุจักเห็นรูป ฉะนั้น ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า กับทั้งพระธรรม และพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าโปรดทรงจำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะ ตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป”

จากเรื่องนี้ เราจะเห็นว่า พระลัมมาลัมพุทเจ้าเป็น สุดยอดของครูผู้ฝึกทั้งมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย ทรงมีศิลปะ ในการสอนคนให้เหมาะสมกับจิตอัธยาศัยของแต่ละคน คนที่ อัธยาศัยละเอียดประณีต พระองค์จะทรงใช้วิธีการแบบนุ่มนวล

การฝึกตนบนเส้นทางอริยะ

๓๕๕

ส่วนคนมีอหิชาภัยหยาบ จะทรงใช้วิธีการสอนที่รุนแรงขึ้น และพวกที่มีอหิชาภัยทั้งหยาบทั้งประณีต จะทรงใช้วิธีการทั้งนุ่มนวลและรุนแรงผสมกัน เรียกว่า มีทั้งไม้อ่อนไม้แข็ง เพื่อทะล่อมใจของแต่ละคนให้น้อมเข้ามาสู่พระนิพพาน

ดังนั้น ทุกท่านจะต้องดูพระพุทธรองค์เป็นแบบอย่างในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรว่า คนที่เราไปชักชวนนั้นมีจริตอหิชาภัยอย่างไร และให้พูดด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับจริตและอหิชาภัยของบุคคลนั้น เราจะประสบความสำเร็จในการทำหน้าที่และที่สำคัญคือเราต้องฝึกตัวของเราให้เป็นแบบอย่างที่ดีด้วยก่อนจะไปชักชวนผู้อื่นทำความดี ทั้งทาน ศีล ภาวนา อย่าให้ขาดและหมั่นทำใจของเราให้โล่ง ให้เข้าถึงพระธรรมกายภายในให้ได้ เพราะพระธรรมกายเท่านั้นจะเป็นอุปกรณ์สำคัญ ประดุจยานแก้วที่นำเราไปสู่พระนิพพานได้ เมื่อเราไปรู้ไปเห็นแล้ว จะได้ทำหน้าที่ด้วยความมั่นใจ ด้วยใจที่ผ่องใสเบิกบาน เพื่อเป็นต้นบุญต้นแบบของโลกกันต่อไป

